

Баштова Ольга Григорівна,
ад'юнкт відділу докторантури та
ад'юнктури Національної академії
внутрішніх справ

Науковий керівник:

Пендюра Максим Миколайович,
завідувач кафедри теорії держави та права
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОБІГУ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ ОРГАНАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

Незаконний обіг зброї представляє підвищену небезпеку для суспільних відносин, що охороняються кримінальним законодавством, оскільки в цьому випадку небезпечні предмети виходять з-під державного контролю і можуть бути використані для вчинення злочину, чим створюється загроза суспільній безпеці [1, с. 57].

Результати проведених в Україні кримінологічних досліджень свідчать, що наша держава є територією для транснаціональної злочинної діяльності у сфері незаконного обігу зброї та боеприпасів [2, с. 58].

Для сучасної України характерна украй складна кримінальна ситуація. Структуру і динаміку злочинності у сьогодишніх умовах визначають як традиційні причини та умови, так й інші численні негативні процеси і явища, що витікають із сучасних кризових ситуацій в політичній, соціально-економічній та інших сферах. Особливо слід зазначити, що доступність предметів озброєння внаслідок військового конфлікту, що триває в країні з 2014 року, серйозно розширила діапазон тяжких і особливо тяжких злочинів, таких як розбій, вбивства на замовлення, бандитизм, тероризм та ін. Очевидно, що при професіоналізмі сучасних злочинців, котрі володіють відповідними навичками по застосуванню різних видів озброєння, стає майже безвідмовним засобом вчинення корисливих та інших видів злочинів [3, с. 59].

Так, протягом 2020 року в Україні було зареєстровано 6 929 злочинів, передбачених ст. 263 Кримінального кодексу (КК) України (Незаконне поводженням зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами); у 2021 – 7 409. У 2022 році також статистика свідчить, про велику кількість вчинених злочинів, оскільки Україна перебуває в умовах воєнного стану.

Незаконний обіг зброї в сучасних умовах є одним з чинників, що негативно впливає на криміногенну ситуацію в Україні у цілому. Сучасна криміногенна ситуація в країні є підтвердженням висловленої більше, як двадцять років тому, точки зору В.В. Лунєєва, який вважає, що насиченість країни зброєю зумовлює її неправомірне застосування [4, с. 72]. Підтвердженням цьому є щоденні новини, про незаконний обіг зброї.

Протидія злочинності, що пов'язана з незаконним обігом зброї є одним з найбільш актуальних завдань, що стоять на сьогоднішній день перед Національною поліцією України.

Стратегією національної безпеки України, затвердженої Указом Президента України від 26 травня 2015 року № 287/2015 Про рішення Ради національної безпеки й оборони України від 6 травня 2015 року «Про Стратегію національної безпеки України», діяльність незаконних збройних формувань, зростання злочинності, незаконне використання вогнепальної зброї віднесено до актуальних загроз національній безпеці України [5, с. 34].

Протидія незаконному обігу зброї займає особливе місце в діяльності правоохоронних органів щодо запобігання злочинам, оскільки вона характеризується подвійною превенцією: окрім припинення незаконних дій зі зброєю, попереджаються також і тяжкі наслідки, які можуть настати в ході противоправного застосування зброї [5, с. 35]. В цьому напрямку, найбільшу кількість завдань законодавцем було покладено на Національну поліцію України.

А.П. Закалюк зазначив: «У буквальному розумінні запобігання злочинності означає діяльність, що перешкоджає вчиненню злочинів».

Це коротке визначення відображає основну мету запобіжної діяльності - перешкодити вчиненню злочинів,

скоротити їхню кількість і тим самим зменшити розміри злочинності [5, с. 31].

Держава контролює потенційно небезпечні сфери, встановлює обмеження, вимоги. Завдяки цьому можна комплексно вибудувати підхід, щоб люди відчували себе в безпеці, розуміли вимоги, розуміли, що хтось контролює їх дотримання і все відбувається чітко, згідно з регламентом. Тому слід взяти до уваги реєстр вогнепальної зброї як один із інструментів, насамперед, контролю у побудові прозорої системи торгівлі вогнепальною зброєю та пов'язаних із нею процесів.

У реєстрі вказуватимуть одиницю зброї, її реєстраційний номер, зразок відстріляної кулі, а також ПІБ власника, його дату й місце народження, фото. Власник зброї може створити електронний кабінет. Там можна буде подати заявку на придбання й зберігання зброї, зміну місця зберігання, подивитися інформацію про строки подання документів та загалом актуалізувати дані.

Алгоритм реєстрації зброї буде схожий на процес реєстрації транспортного засобу і отримання водійського посвідчення.

Єдиний реєстр зброї буде у публічному доступі. Наразі його тестують.

З огляду на дедалі більш зростаючий науковий та суспільний інтерес до проблематики купівлі, володіння, зберігання, транспортування, використання та застосування вогнепальної зброї, не дивно є увага до цього питання з боку законодавця. Лише протягом останнього року Верховною Радою України було розглянуто три законопроекти, присвячені регулюванню взаємодії цивільного населення з вогнепальною зброєю. Йдеться про законопроекти: «Про цивільну зброю та боєприпаси» (№ 4335-1 від 24 листопада 2020 року); «Про право на цивільну вогнепальну зброю» (№ 5708 від 25 червня 2021 року) [6]; «Про право на самозахист та володіння цивільною вогнепальною зброєю» (№ 5708-1 від 13 липня 2021 року) [6].

Варто також зазначити, що хоча всі три згадані законопроекти містять ряд подібних (або й тотожних) визначень, окремі тлумачення термінів і понять у них мають

суттєві відмінності. До таких можна віднести тлумачення довгоствольної зброї, яке опосередковано визначає і критерії віднесення зброї до короткоствольної (адже до такої автори всіх трьох законопроектів відносять будь-яку вогнепальну зброю, яка не є довгоствольною). На відміну від законопроектів «Про цивільну зброю та боєприпаси» (№ 4335-1 від 24 листопада 2020 року) та «Про право на самозахист та володіння цивільною вогнепальною зброєю» (№ 5708-1 від 13 липня 2021 року), зміст законопроекту «Про право на цивільну вогнепальну зброю» (№ 5708 від 25 червня 2021 року) суттєво розширює категорію короткоствольної вогнепальної зброї. Якщо до довгоствольної у законопроекті «Про цивільну зброю та боєприпаси» (№ 4335-1 від 24 листопада 2020 року) віднесена така, довжина ствола якої перевищує 200 мм та загальна довжина якої з прикладом становить не менше 700 мм, то в законопроекті «Про право на цивільну вогнепальну зброю» (№ 5708 від 25 червня 2021 року) мова йде про аналогічну довжину ствола, але загальну довжину не менше 800 мм. Для порівняння, у альтернативному йому Проекті Закону «Про право на самозахист та володіння цивільною вогнепальною зброєю» (№ 5708-1 від 13 липня 2021 року) взагалі під довгоствольною мається на увазі вогнепальна зброя, довжина ствола якої перевищує 195 мм та загальна довжина якої з прикладом становить не менше 600 мм. Дана тенденція набуває особливого значення з огляду на плановані відмінності у регулюванні обігу короткоствольної та довгоствольної вогнепальної зброї. Усі перелічені законопроекти було розглянуто Комітетом з питань правоохоронної діяльності Верховної Ради України.

Отож, на законотворців ще чекає тривалий процес узгодження норм законопроектів та подальшої їх оптимізації.

Аналізуючи сучасну систему незаконного поводження зі зброєю, слід дійти висновку, що поширення незаконного обігу вогнепальної зброї як один з найбільш «перспективних» напрямів діяльності організованих злочинних угруповань поряд з торгівлею наркотиками, людьми, контрабандою та проституцією сприяє процвітанню так званого «чорного» ринку зброї.

Незаконна торгівля зброєю стає усе більш прибутковим

злочинним промислом». В умовах воєнного стану, користуючись обстановкою в країні, активно користуються не лише звичайні люди, а й злочинці, свідомо порушуючи закон.

Можна зробити висновок, що на правоохоронні органи покладається, досить відповідальна і небезпечна робота, по виявленню і розкриттю злочинів, пов'язаним із незаконним обігом вогнепальної зброї в сучасних умовах.

Список використаних джерел

1. Голубош В.В. Кримінальна відповідальність за злочини проти громадської безпеки, предметом яких є зброя, бойові припаси, вибухові речовини та вибухові пристрої (статті 262, 263, 263-1, 264 КК України) – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.08 – кримінальне право та криминологія; кримінально- виконавче право. Національна академія внутрішніх справ, Київ, 2019.

2. Дозволити володіти вогнепальною зброєю цивільним особам громадянам України. Петиція № 22/000323-еп URL: <https://petition.president.gov.ua/petition/323>

3. Навести порядок з обігом зброї, а порядок – це Закон. Петиція №№ 22/053416-еп URL: <https://petition.president.gov.ua/petition/53416>

4. Фріс П. Право громадян на зброю: pro et contra. *Наше право*. №5. 2015. с. 77- 84.

5. Проект закону про обіг зброї URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=66918
ВИСНОВОК на проект Закону України «Про обіг зброї» URL <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:dY5Z8AMs r4J:w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc34%3Fid%3D%26pf3511%3D66918%26pf35401%3D516884+&cd=1&hl=ru&ct=clnk&gl=ua>.

6. Проект Закону про право на цивільну вогнепальну зброю № 5708 від 25 червня 2021 року. *Верховна Рада України* : [сайт]. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=72360.